

Україна у фокусі

1 – 7 серпня 2011 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....3

II. Аналітична довідка.....4

Права людини.

Арешт Юлії Тимошенко:

ведмежа послуга владі.....4

I. Огляд політичних подій за тиждень

**2
серпня**

Романа Шухевича та Степана Бандеру позбавили звання Героїв України. Вищий адмінсуд підтримав рішення попередніх судових інстанцій, які визнали незаконним Указ Президента Віктора Ющенка про нагородження лідерів визвольного руху найвищою державною відзнакою. Аргументом опонентів було те, що ані Шухевич, ані Бандера не були громадянами України. Родичі Бандери і Шухевича рішенням суду обурені і готують позови до Верховного суду України.

**4
серпня**

Суд у справі Тимошенко продовжує розгляд справи за звинуваченням экс-прем'єра у перевищенні повноважень під час укладання газових угод з Росією. На цьому тижні допитують свідків у справі – колишніх міністрів уряду Тимошенко, присутніх на екстреному засіданні Кабміну 2009-го року, де обговорювалися директиви щодо газових контрактів.

Група інтелігентів подякувала Віктору Януковичу від імені народу за реформаторський курс влади і її антикорупційну діяльність. Лист, зокрема, підписали президент НАН Борис Патон, президент Києво-Могилянської академії Сергій Квіт, директор Міжнародного центру перспективних досліджень Віра Нанівська, директор Інституту українознавства Петро Кононенко, ректор Київського національного університету ім. Шевченка Леонід Губерський, Лесь Танюк, Володимир Цибулько, Олександр Злотник, Віталій Коротич та ін. В свою чергу цей лист викликав ажіотаж і велике обурення серед тієї частини інтелігенції, яка вважає, що жодної боротьби з корупцією в країні не провадиться, ба навіть – навпаки. Лист бурхливо обговорюється у соціальних мережах.

**5
серпня**

Печерський суд заарештував экс-прем'єра Юлію Тимошенко. Відповідну постанову оголосив суддя Родіон Кіреєв, підтримуючи таким чином клопотання прокурорів. Підставою до такого рішення, за словами Кіреєва, стало те, що «підсудна постійно порушувала порядок, зневажливо ставилася до свідків, затягувала розгляд справи...» Кіреєв також повідомив, що суд продовжиться 8 серпня. Попри блокування БЮТівцями виїзду з подвір'я Печерського суду, спецавто вивезло Юлію Тимошенко із будівлі суду.

Президент Європейського Парламенту Єжи Бузек висловив українській владі своє глибоке занепокоєння арештом лідера партії «Батьківщина», экс-прем'єр-міністра Юлії Тимошенко. У своїй заяві він висловив стурбованість «очевидною вибірковістю порушення кримінальних справ проти Тимошенко та інших міністрів з попереднього уряду». Єжи Бузек, зокрема, закликав Україну дотримуватись принципів та цінностей, які визначають наші відносини сторін та є серцевиною Східного партнерства.

Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

6
серпня

Опозиція ініціюватиме проведення позачергової сесії Верховної Ради у зв'язку з арештом экс-прем'єра Юлії Тимошенко. Про це заявив заступник голови Верховної Ради Микола Томенко. За його словами, парламент сьогодні це єдине місце, де опозиція може представити альтернативний погляд у на перебіг подій в Україні і на безпрецедентні незаконні недемократичні дії влади.

«Батьківщина» оголосила безстрокову акцію протесту у зв'язку з арештом свого лідера. Таке рішення було ухвалено на зборах партії. Згідно з ним, акція проходитиме цілодобово за підтримки депутатів БЮТ, «Народної самооборони» та інших сил, які захочуть приєднатися. Тим часом прихильники БЮТ на Хрещатику встановили 20 наметів, а співробітники міліції та спецпідрозділу «Беркут» посилено патрулюють будівлю Печерського райсуду та саму вулицю Хрещатик.

II. Аналітична довідка

✓ Права людини

АРЕШТ ЮЛІЇ ТИМОШЕНКО: ВЕДМЕЖА ПОСЛУГА ВЛАДІ

5 серпня під час чергового судового засідання у справі колишнього Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко суд постановив взяти підсудну під варту, внаслідок чого того ж дня її було доставлено до слідчого ізолятора. Зміна запобіжного заходу щодо Юлії Тимошенко була здійснена за клопотанням прокурора Лілії Фролової, яка вважала, що підсудна своїми діями в суді перешкоджає встановленню істини. Арешт Юлії Тимошенко одразу ж викликав бурхливу реакцію всередині України та за її кордоном, яка мала переважно негативний характер.

Чому Юлію Тимошенко взяли під варту?
Які наслідки матиме її арешт?

Навіщо?

Формальною причиною зміни запобіжного заходу щодо Юлії Тимошенко із підписки про невиїзд на взяття під варту стала її поведінка в суді. Зокрема, в день її арешту в суді свідчив нинішній прем'єр-міністр Микола Азаров. Саме під час

його допиту прокурор і подала клопотання щодо зміни запобіжного заходу, оскільки Тимошенко нібито перешкоджала допиту та виявляла неповагу до суду. Однак подібне обґрунтування не витримує серйозної критики.

По-перше, провокативна поведінка Юлії Тимошенко в суді багато в чому зумовлена тим, що суд грубо обмежує її право на захист і регулярно відхиляє її клопотання, в тому числі щодо ознайомлення її захисників із матеріалами справи в достатні строки. Крім того, часті зауваження судді стосуються лише підсудної, а не свідків, які також дозволяють собі некоректні висловлювання.

Останнім прикладом цього був допит Миколи Азарова, під час якого суддя Родіон Кіреєв постійно перебивав Юлію Тимошенко. Тому поведінку Юлії Тимошенко в суді навряд чи можна охарактеризувати як спробу перешкодити встановленню істини; це радше є обраною нею стратегією захисту, право на який гарантує українське законодавство.

По-друге, взяття під варту є найбільш жорстким запобіжним заходом, який застосовують лише у крайніх випадках. Підставою для цього може бути переховування або свідоме ухиляння від слідства. Юлія Тимошенко, натомість, регулярно відвідує судові засідання та жодним чином не ухиляється від слідства, беручи активну участь у судовому процесі. Відповідно, оскільки немає жодних підстав говорити про бажання підсудної уникати слідства, рішення про взяття її під варту виглядає абсолютно необґрунтованим.

Що далі?

Взяття Юлії Тимошенко під варту одразу ж спричинило гостру критику від представників багатьох українських політичних сил, експертного середовища і пересічних українців. Її зміст дає змогу зробити певні висновки щодо можливих наслідків арешту

Натомість очевидною є політична зумовленість арешту Юлії Тимошенко. Взяття її під варту стало продовженням стратегії влади на нейтралізацію свого основного політичного опонента. Водночас, останні судові засідання у цій справі засвідчили відсутність достатньої доказової бази для винесення звинувачувального вироку, оскільки свідки сторони звинувачення прямо не підтверджували вину Юлії Тимошенко. Відповідно, арешт колишнього Прем'єр-міністра можна розцінити як своєрідний акт відчаю з боку суду та сторони звинувачення, які не в змозі довести вину підсудної.

Ще однією можливою причиною цього рішення є дуже активна поведінка Юлії Тимошенко під час допитів свідків, а саме – незручні питання щодо корупції в газовій сфері, які вона їм неодноразово ставила. Насамперед це стосується ролі компанії «РосУкрЕнерго», у сприянні якій вона звинувачувала колишнього і нинішнього глав уряду – Юрія Єханурова і Миколу Азарова. Тому можна припустити, що арешт Юлії Тимошенко також був викликаний роздратуванням представників влади її бажанням викрити корупційний фактор у газовій політиці України. В будь-якому разі очевидно, що це рішення суду носило політичний, а не правовий характер.

колишнього прем'єр-міністра для внутрішньої ситуації в Україні.

По-перше, поміщення Юлії Тимошенко до слідчого ізолятора неодмінно вдарить по рейтингу Віктора Януковича та Партії регіонів. Попри неодноразові заяви Президента та представників його політичної сили про відсутність з

їхнього боку будь-якого тиску на суд, політичний контроль глави держави над перебігом судового процесу є очевидним. Яскравим підтвердженням цього стала нещодавно оприлюднена інформація про те, що Адміністрація Президента надіслала звернення до інтернет-видання «Українська правда» від імені одного зі свідків у справі Юлії Тимошенко. Тому більшість українців сприймуть арешт підсудної, з одного боку, як ще одне підтвердження політичної вмотивованості суду над Юлією Тимошенко, а з іншого боку – як вияв безпорадності владної команди, яка не може довести відкриту кримінальну справу до логічного завершення. У результаті, рейтинг Партії регіонів та Віктора Януковича продовжить своє падіння, що загрожуватиме повною втратою довіри населення до влади.

По-друге, водночас з падінням рейтингу влади зростає підтримка Юлії Тимошенко. Соціологічні дані вже засвідчили, що популярність лідера найбільшої опозиційної партії поступово зростає, і причиною цього передусім є відкрита проти неї кримінальна справа. Відповідно, її арешт ще більше дискредитує увесь судовий процес і посилить сумніви в обґрунтованості висунутих проти неї звинувачень. Крім того, взяття під варту сприятиме подальшому створенню іміджу Юлії Тимошенко як опонента репресивного режиму, який, зрозуміло, призведе до зростання рівня її популярності. Виграти від арешту можуть й інші опозиційні сили, однак лише в разі, якщо продемонструють готовність до спільних дій на захист Юлії Тимошенко та інших представників опозиції, що перебувають під слідством.

Зрештою, зважаючи на вищезгадане падіння рівня підтримки влади з

боку населення, суттєво зросте й протестний потенціал українських громадян. Найбільш небезпечним для влади є те, що негативне ставлення багатьох українців до кримінальних переслідувань лідера опозиції поєднується з їх невдоволенням поточною соціально-економічною ситуацією в країні, яка відчутно погіршилася протягом останнього року. Такий комплекс факторів створює передумови для виникнення різноманітних акцій протесту, хоча про їхні вірогідні масштаби говорити поки зарано. Важливо те, що влада наразі виглядає нездатною жодним чином пом'якшити протестні настрої населення, адже задекларовані нею реформи не приносять очікуваного результату.

Дуже критичною була реакція міжнародної спільноти. Своє занепокоєння цим рішенням суду вже встигли висловити, зокрема, низка представників Європейського Союзу (ЄС): голова Європейського парламенту Єжи Бузек, Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Кетрін Ештон, європейський комісар з питань розширення і політики сусідства Штефан Фюле, президент Європейської народної партії Вільфред Мартенс, посол ЄС в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшейра і посол Європарламенту в Україні Зузана Ройтова. Критичні зауваження зробили також представники зовнішньополітичних відомств Німеччини, Франції, Швеції, Польщі та Росії. Міжнародна організація «Freedom House», у свою чергу, закликала негайно звільнити Юлію Тимошенко. Така одностайна реакція міжнародної спільноти вказує на дуже неприємні наслідки ув'язнення Юлії Тимошенко для української влади.

Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

Найбільше арешт колишнього Прем'єр-міністра вдарить по європейським перспективам України. Якщо думки про необхідність призупинити переговори ЄС із Україною щодо Угоди про зону вільної торгівлі (УЗВТ) звучали й раніше, то після арешту Юлії Тимошенко вірогідність такого кроку ЄС стала дуже високою. В такій ситуації єдиний спосіб відновити переговори з ЄС полягатиме в закритті кримінальної справи проти Юлії Тимошенко, однак логіка судового процесу показує, що українська влада на це не піде. Більше того, існують підстави говорити про можливість винесення звинувачувального вироку вже найближчим часом, а це остаточно зупинить інтеграцію України в ЄС. Так само погіршаться відносини України з США, першим сигналом чого стала різка заява

американського сенатора Джона Маккейна.

Більше того, після арешту Юлії Тимошенко Україна ризикує значно послабити свою позицію у стосунках із Росією. Критична заява російського Міністерства зовнішніх справ може стати сигналом того, що Росія використовуватиме справу Тимошенко як один із важелів тиску на Україну. А за відсутності підтримки ЄС і США Україна навряд чи зможе протистояти спробам Росії нав'язати свої умови співпраці. Тому результатом арешту Тимошенко може стати посилення тиску Росії на Україну, зокрема, щодо входження до Митного союзу чи спільного контролю над українською газотранспортною системою. Зрозуміло, що в таких умовах здатність України до відстоювання національних інтересів буде значно послаблено.

Висновки

Таким чином, взяття Юлії Тимошенко під варту в ході судового засідання 5 серпня стало ще одним свідченням замовного характеру відкритої проти неї кримінальної справи. Не будучи належним чином обґрунтовано, це рішення стало виявом слабкості та безпорадності суду і сторони звинувачення. Його безпосередніми наслідками всередині країни стануть подальше зниження рівня підтримки Віктора Януковича та Партії регіонів, ріст популярності Юлії Тимошенко та посилення протестних настроїв населення. На міжнародній арені арешт колишнього прем'єр-міністра, скоріше за все, призведе до зупинки переговорів України з ЄС щодо Угоди про зону вільної торгівлі та загального похолодання стосунків із країнами Європи та США. Крім того, загроза міжнародної ізоляції України може призвести до посилення тиску Росії, що матиме несприятливі наслідки для національних інтересів України.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики ДІФ:

Ірина Бекешкіна

Леся Парно

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук

Інформаційно-аналітичний бюлетень «Україна у Фокусі» видається Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні.

Щотижневий випуск бюлетеня став можливий завдяки щирій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст випуску є винятковою відповідальністю «Демократичних ініціатив» та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього бюлетеня у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.